

De wereld volgens

Visser

& tekst **Wilfred Hermans**
beeld **Arjen Vos**

Voorberg

A man with short brown hair and a beard is shown from the chest up. He is wearing a dark blue blazer over a grey shirt and a white and black patterned scarf. He is looking off-camera to the left with a thoughtful expression. The background is a dark blue wall with a white geometric shape on the left side.

dag6 interview

Nederland ontkerkelijkt. Toch ontspruiten her en der initiatieven van christenen die hun geloof anders willen beleven, zoals de PopUpKerk van theoloog Rikko Voorberg. Hij gaat met PKN-dominee Paul Visser in gesprek over de toekomst van de kerk. 'Jij zorgt voor een goede pr van het christelijk geloof.'

links Paul Visser, rechts Rikko Voorberg

Als beide Amsterdamse predikanten voor de fotoshoot de Noorderkerk van dominee Paul Visser binnenstappen, maakt Rikko voorzichtig bezwaar. Dit is natuurlijk wel het terrein van Paul, een cafésitting zou Rikko beter staan. Over het kolossale kerkgebouw grapt hij dat ze het maar zo snel mogelijk moeten herbestemmen. Als Rikko ontdekt dat Visser een Mercedes rijdt, is de parallel met de Noorderkerk snel getrokken. 'Dat is oneerbiedig gezegd natuurlijk een Mercedes, die stáát. Boem.' Zelf rijdt Voorberg een Eend – ook niet goedkoop in aanschaf, lacht 'ie. Wat Jezus zou rijden? 'Hij lift.'

Rikko krijgt zijn zin: we lunchen in een café. Daar zitten ze dan, de hoop voor Amsterdam aan één krap café-tafeltje, waar Rikko een broodje zalm kiest en Visser informeert hoe de buikspek smaakt. Ze ontmoeten elkaar wel vaker.

Paul: 'Deze zomer nog. Daar had ik behoefte aan: van elkaar horen wat er speelt en kijken waar we iets voor elkaar kunnen betekenen. Ik heb veel bewondering voor wat Rikko doet, al zou ik het nooit op die manier kunnen. Daar is zoveel creativiteit voor nodig...'

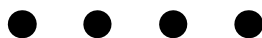
Rikko: 'En ik zou jouw rol nooit kunnen spelen, dat zorgen voor een gemeenschap. Dat werkt in de PopUpKerk anders. Wij zijn een netwerk van makers dat verbonden blijft door steeds weer nieuwe initiatieven te ontplooiën.'

Paul: 'Onze match is dat we beiden zoeken naar manieren om die ander te bereiken, omdat wij wat we van God ontdekt hebben de moeite waard vinden.'

Rikko: 'Grappig, ik zou dat laatste anders formuleren: ik heb die ander nodig om de waarde van Gods verhaal te ontdekken. Tegen PopUp'ers zeg ik vaak: dit is een egoïstisch project. Ik wil leren waar het evangelie over gaat, daarom leen ik graag jullie hoofd.'

'Welke auto Jezus zou rijden? Hij lift'

Paul: 'Eens. Als ik met niet-kerkgangers in een bijbelklas een bijbelverhaal lees, word ik daar ook altijd zelf door verrijkt. Daar gebeurt iets, het bijbelverhaal komt in die context tot leven en het kan zomaar gebeuren dat de impact daar groter is dan in de kerk.'

Rikko: 'Die bijbelklas is min of meer mijn kerk geworden, zou je kunnen zeggen. Wat mij opvalt, is dat Jezus de bestaande tradities volkomen passeert, en juist met

mensen optrekt die volkomen buiten de boot vallen.'

Paul: 'Maar het gekke is, Rikko, dat de Geest in Jeruzalem dan weer wordt uitgestort óp het tempelplein.'

Rikko: 'Eerst in die bovenkamer, toch?'

Paul: 'Natuurlijk, daar begint het te waaien, maar de tempel wordt niet overgeslagen. Ik denk dat wij elkaar aanvullen; jij spreekt mensen die ik niet gauw ontmoet en kunt bij hen openingen creëren, en misschien komen ze daarna wel in mijn bijbelklas terecht. In jouw kring zorg je voor een goede pr van het christelijk geloof.'

Rikko lacht. 'Daar zijn niet alle christenen het mee eens!'

Paul: 'De waarde van zo'n kerk die er al vierhonderd jaar staat, moeten we niet onderschatten. In die traditie zit iets krachtigs. Daarmee wil ik overigens niets afdoen aan de waarde van zoiets als de PopUpKerk voor nu, en ik wil beide ook niet tegen elkaar uitspelen. Bovendien is de Noorderkerk net zo goed kwetsbaar; over twintig jaar kan het een culturele ruimte zijn geworden.'

Rikko: 'Precies. Na tien jaar wordt het spannend. Geldt voor de PopUpKerk net zo goed. Wel geloof ik dat de christelijke traditie steeds weer voorbijkomt, waardoor mensen zeggen: dit hebben we zó hard nodig voor ons geloof in een betere wereld!'

Paul: 'Wat betreft de toekomst van de kerk houd ik vooral vast aan onze verrassende God. De Geest van

Wie is Paul?

Paul Visser (1959) is getrouwd, heeft drie kinderen en is dominee van de Noorderkerk (PKN) in de Amsterdamse Jordaan. Hij studeerde in Utrecht en promoveerde op een missiologisch thema.

Pinksteren krijgt net als toen eigengereide mensen om, desnoods drieduizend op één dag. Als ik dát niet zou geloven, zou ik geen toekomst voor de kerk zien.'

definitie van kerk

In een gesprek over de toekomst van de kerk is het wel zo verhelderend als de gesprekspartners eerst elkaars definitie van kerk horen. Terwijl Rikko peinzend en met gesloten ogen zijn hoofd in zijn handen legt, heeft Visser alvast zijn definitie klaar. 'Een gemeenschap van mensen die hoe dan ook Gods stem vernamen en zó geraakt zijn door de liefde van Christus dat ze nooit meer hetzelfde zijn.'

Rikko, prikkend in zijn broodje zalm: 'Voor de vuist weg: een groep mensen die samenkomen omdat ze verlangen naar en hopen op die andere wereld, en zich realiseren dat ze samenkomen omdat ze die wereld niet alleen kunnen creëren. Daardoor grijpen ze naar die christelijke hoop.'

Paul: 'Dat is echt een andere definitie, meer vanuit een menselijk verlangen, terwijl ik de kerk principieel definieer vanuit het verlangen van God. Want als de kerk het van het verlangen van de Amsterdammer moet hebben, word ik heel moedeloos. God gaat ervoor, in een wereld die daar niet van is gediend.'

Rikko: 'Interessant. Maar ik kan niet zoveel van bovenaf duiden, hoogstens voorzichtig benoemen.'

toneelspelen

Rikko heft zijn PopUpkerk op als er geen ongelovigen meer komen. Die hebben volgens hem de signaalfunctie van een kanarie in een kolenmijn: gaat de kanarie dood, dan is de lucht vervuild. Ook zal zijn kerk nooit in een kerkgebouw trekken. In een interview zei hij eens: 'Binnen de muren wordt het verhaal te vanzelfsprekend, en dat is de dood in de pot.'

'Soms heb ik het gevoel dat ik toneel speel'

'Onzin!', roept Paul, en Rikko zelf lijkt te schrikken van het slot van zijn eigen citaat.

Paul, met een twinkeling: 'Ik ben de kerk niet uit te slaan, hoor! Fantastisch. Toga aan... Maar die vanzelfsprekendheid herken ik wel. Soms heb ik het gevoel dat ik toneel speel, dat het geestelijk entertainment

wordt. Dat mag wel, de tempelcultus had ook iets van een heilig spel, waar ik overigens heel veel waarde aan hecht. Het geeft vastigheid, vorm. Als de Noorderkerk zou moeten sluiten, is er echt een probleem.'

Rikko breekt in: 'Dat is toch niet erg? Middelen zijn inwisselbaar. Ik ben even scherp, hoor...'

Paul, feller dan eerst: 'Dat is wél erg, het is een prachtige ruimte waar Gods gemeente wekelijks onderdak vindt en wordt gevoed in de gemeenschap met God en elkaar; een herkenbare ruimte die we kunnen gebruiken als "huis voor de ziel" – zoals wij het noemen – middenin deze stad.'

praten over zonde

Beide predikanten voelen geen enkele behoefte een valse tegenstelling tussen beiden te creëren, liever zoeken ze naar gemene delers. Die zijn er legio. Sterker: Visser zou in 'zijn' Jordaan gerust een passend kunstproject van Rikko willen uitrollen, zolang Rikko dat met zijn talenten maar zelf doet. Bovendien leest de PKN-predikant elke morgen de "Lazarus staat op"-overdenking van zijn jongere collega. 'Die zou je gerust in onze kerk kunnen houden. Je brengt bijbelverhalen in verband met vandaag. Ik word er door gesticht, kun je nagaan.'

Rikko: 'En ik gebruik zijn quote regelmatig, over een presentatrice die voor het eerst zijn kerk bezoekt. Bij

Wie is Rikko?

Domineeszoon Rikko Voorberg (1980) is theoloog, schrijver en activist. Hij studeerde theologie in Kampen. Rikko is getrouwd, heeft twee kinderen en leidt de Amsterdamse PopUpKerk, 'een bijeenkomst van onkerkelijke mensen die een andere wereld willen vormgeven met brood, wijn en bijbelteksten'.

het handen schudden achteraf zei ze: "Het was mooi, maar wel jammer dat jullie nog zo over zonde praten." Toen zei jij, Paul: "Prijs je gelukkig dat er nog één plek in deze samenleving is waar we aan elkaar toegeven dat we falen, maar waar je vervolgens niet wordt afgedankt." Ontroert gaf ze je gelijk. Zó krachtig! Blijkbaar heeft ze in die dienst die vrijheid ook daadwerkelijk geproefd. Anders had ze wel gezegd: het zou mooi zijn als het zo werkte in die toko van jou.'

Paul: 'Precies. Door een paar missers stond ze er in de mediawereld slecht op. Nu stroomden de tranen over haar wangen, zo had ze het nog nooit bekeken. Van jou waardeer ik dan weer die actie dat je mensen de vrijheid gaf het Onze Vader te veranderen. "Vader" werd "moeder", enzovoorts, maar één zin bleef over: vergeef ons onze schulden. Eigenlijk gaat dat over hetzelfde.'

Rikko: 'Ik had altijd het idee dat "schulden" over klein moralisme gaat, maar die Amsterdammers hebben mij laten zien dat het juist om grote patronen gaat; ze verlangen naar vrijheid, maar lopen voortdurend vast in bindingsangst, en tegen hun dertigste hebben ze geen idee hoe ze een vaste relatie moeten aangaan. Daar willen ze verrékte graag van verlost worden.'

Paul: 'Totale onmacht, ja. Ze hebben de liefde verleid, is er iets verziekt. Dan zit je zwaar in de shit, hoor. Over zulke mensen heeft Jezus het trouwens, zieke mensen die de weg kwijt zijn. Het mooie vind ik dat jij die mensen ontmoet; hoe verder je de wereld intrekt, hoe meer je de zonde op het spoor komt – en de intense kracht van genade proeft'

De Kerklozen

Het gesprek komt op De Kerklozen, een platform voor christenen die zich niet meer thuis voelen in de geves-

tigde kerk. Visser slikt de zin in dat hij hier niet vrolijk van wordt. 'Ik sta hier zeven jaar en ik ben ervan overtuigd dat onze manier van kerk-zijn zin heeft. Het aantal mensen neemt toe, mensen worden gevoed, jongeren vinden onderdak. Ik ga me niet voor mijn klassieke gemeente zitten schamen, wij doen echt niet onder voor churchplanting. Natuurlijk dreigt het gevaar van geestelijk entertainment en vroomdoenerij, maar

'Ik schaam me niet voor mijn klassieke gemeente'

die gevaren schuilen net zo goed in de meest hippe kerken. Ik betwijfel of het er zonder kerk op den duur beter op wordt.'

Rikko: 'Ik waardeer de drive en het geloof van de initiatiefnemers.. En ik ben het absoluut met hun standpunt eens dat het achterhaald en onaantrekkelijk is dat de kerk bestaat uit een groep mensen die passief naar één voorganger luistert. Trouwens, Paul, jouw kerk ziet er evenmin zo uit.'

Paul: 'Op zondag wel. En het lijkt me heel waardevol dat nog een poosje in stand te houden. Ik begrijp hen wel, maar het is me te eenzijdig. In onze cultuur vinden we het tegenwoordig lastig om ons iets door een ander te laten gezeggen, dus iederéén wil z'n zegje doen.

Goede zegjes misschien, daar wil ik niet negatief over doen, maar je zult zien: ook dan staat er vroeg of laat weer een leider op.'

Rikko: 'Aanvullend: hiërarchie is er niet om macht te creëren, maar te controleren. De theoloog Stanley Hauerwas antwoordt op de vraag 'Waar is de kerk?': *Where the bishop is. When there's no bishop, usually some son of a bitch is in reality a bishop, which you can't control because you didn't want a bishop in the first place.* Fantastisch, dat realisme! Omdat iemand is aangesteld, kun je hem controleren en eventueel afzetten.'

Paul: 'Ik ben niet de baas, dat is de gemeente, via de kerkenraad; ik ben slechts ingehuurd en geloof dat zo'n systeem zijn eigen kracht heeft. In de Bijbel is voorganger geen vies woord. Jij laat veel initiatief bij jouw groep, maar tegelijk geef je ook leiding, anders zou de gene met de grootste mond de leider zijn.'

hoopvol

Ook al sluit de ene na de andere Amsterdamse kerk, beide voorgangers zijn hoopvol over de toekomst van de kerk – zoals ze die zelf definiëren. Al die kerksluitingen hebben zelfs Rikko's PopUpKerk gecreëerd, meent 'ie, want Amsterdammers willen gerust aan iets experimenteels meedoen. 'Als je een verhaal hebt wat op zielsniveau raakt, kom maar op! Dat zoiets als de School of Life – die zoekt naar bezieling – goed loopt, vind ik hoopvol. Het verlangen leeft.'

Paul: 'Wij mogen zelfs een extra dominee beroepen zodat ik me nog meer kan inzetten van onze kerk een huis voor de ziel te maken, in hartje Amsterdam.'

Stel dat beide heren eenmalig hun natuurlijke habitat zouden verlaten en op een afgeladen volle Dam het